

skarp lagttagelse og en omhyggelig ført Undersøgelse, kan nævnes *Broncefolkets Gravhøie og deres Forbindelse med Stenalderens Grave* (1871) og *Nordisk Archæologi. Stenalderstudier I—III* (1890—1901). Joh. Stp.

Ernst Dümmler, f. 1830, fra 1858 til 1888 Professor i Historie i Halle, døde 11. Septbr. 1902. Han havde virket med stor Grundighed og kritisk Dygtighed paa den ældre tyske Middelalders Omraade; hans Hovedværk er *Geschichte des ostfränkischen Reiches*, 2. Aufl. 1—3. Bd. (1887—88); desuden fuldførte han i Forening med Wattenbach den af Jaffé planlagte Udgave af Alkuins Breve (*Monumenta Alcuiniana i Bibliotheca rerum Germanicarum VI*, 1873). Fra 1888 til sin Død var han Forstander for Centraldirektionen for *Monumenta Germaniæ* i Berlin og udgav selv i dette store Samlingsværk forskellige Kilder.

Julius Ficker, der fra 1852 til 1879 var Professor ved Universitetet i Innsbruck, først i Historie, senere i Rets-historie, døde 10. Juli 1902, 76 Aar gammel. Baade som Diplomatiker og som Retshistoriker indtog han ved sin Skarp-sindighed, sin Lærdom og sin store Produktivitet en ledende Stilling, og mange, deriblandt den ogsaa for nylig afdøde Scheffer-Boichorst, stod i Elevforhold til ham. Af hans Værker skal nævnes *Beiträge zur Urkundenlehre*, 1—2. Bd. (1877—78), *Forschungen zur Reichs- und Rechtsgeschichte Italiens*, 1—4. Bd. (1868—74) og hans sidste store Studie over de germanske Folks Arveret: *Untersuchungen zur Erbfolge der ostgermanischen Rechte*, 1—4. Bd. (1891—99), der ogsaa er af Vigtighed for de nordiske Folks Rets-historie. Ved Siden heraf havde han overtaget Ledelsen af den ny Bearbejdelse af Böhmers *Regesta imperii* og udgav Regesterne for Tiden 1198—1272 (1881—94). Af mere almindelig Interesse var hans Polemik mod Sybel fra Begyndelsen af Treserne (*Das deutsche Kaiserreich in seinen universalen und nationalen Beziehungen*, 1861, og *Deutsches Königthum und Kaiserthum*, 1862); ud fra et katolsk-østrigsk eller saakaldt stortysk Synspunkt hævdede han mod S., at det middelalderlige romerske Kejserdømme havde sin store historiske Berettigelse, i sit

Princip havde været heldbringende for Tyskland og kun var blevet til Skade for dette, da det forfaldt og gik ud over sin naturlige Begrænsning igennem Forsøg paa at undertrykke Pavedømmet, til Forbund med hvilket det var bestemt.

I München døde 16. Septbr. 1902 Gehejmerraad, Professor Konrad Maurer omtrent 80 Aar gammel. Hvor meget end tyske Videnskabsmænd i det 19de Aarhundrede have ved deres Arbejder fremmet Kundskaben om Nordens fjerne Fortid, har vel ingen tysk Lærd i samme Grad som K. Maurer gjort det til sit Livs Hovedformaal at studere Nordens Oldtid og Middelalder. Det er da ogsaa betegnende, at Maurer, der ansattes som Professor ved Universitetet i München 1847, siden 1867 her udelukkende har holdt Forelæsninger over norsk og islandsk Retshistorie. Blandt den berømte Videnskabsmands Arbejder kan vel især nævnes som klassiske *Die Entstehung des isländischen Staates und seiner Verfassung* (1852) og *Die Bekehrung des norwegischen Stammes zum Christenthume* (1—2 Bd., 1855—56). Hvad der udmærker dem, er Friskhed i Undersøgelsen, Rigdom i lagttagelsen, Selvstændighed i Studiet; dertil kommer en sund, praktisk Forstaaelse af de sociale Spørgsmaal, en fin Sans for alle aandelige Rørelser paa Religionens, Retslivets eller Digtningens Omraade. Undersøgelsen bevæger sig i disse Bøger ikke med saa langsomme Skridt, Lærdommen er ikke saa tyngende, som den blev i flere af Maurers senere Skrifter.

Førsterangsarbejder ere endvidere hans Artikler i Ersch og Grubers Encyclopædie *Grágás* og *Gula-Þingslög* og Afhandlingen i Münchener-Akademiets Skrifter *Über die Ausdrücke altnordische, altnorwegische und isländische Sprache* (1867), hvilket sidste Arbejde i Virkeligheden giver, hvad Titlen ikke lader ane, en hel oldnordisk Litteraturhistorie. Egentlig afsluttedes Maurers som selvstændige Skrifter udgivne Arbejder med hans Bog *Island von seiner ersten Entdeckung bis zum Untergange des Freistaats*, der blev udgivet 1874 i Anledning af Tusindaarsfesten; dog bør her ogsaa nævnes hans i norsk Oversættelse udgivne *Udsigt over de nordgermaniske Retskilders Historie*. Af hans utallige Afhand-

linger ere iøvrigt flere omfattende som store Bøger, og alle ere de vægtige og lærerige.

Kun faa Gange kom Maurer til Norden. De første Gange var da han i 1857 besøgte Danmark og i 1858 Island. Han var dengang ikke venlig stemt mod Danmark og meget utilfreds med dets Styrelse af Island, men senere og især, efter at de islandske Forfatningslove af 1871 og 1874 vare givne, omfattede han ogsaa de Danske og deres Gerning med megen Varme og Interesse. Det tredje Besøg var, da Maurer 1876 efter modtaget Indbydelse holdt en Række Forelæsninger ved Kristiania Universitet. Men om han end saaledes kun faa Gange besøgte de Folk, hvis Fortid han studerede, fulgte han med opmærksomt Øje deres Liv i Nutiden og ikke mindst deres videnskabelige Forskning, han stod i Venskabsforbindelse med mange Videnskabsmænd i alle de nordiske Lande, og han var en trofast Brevskriver, hvis Breve ofte vare lange Afhandlinger, rige paa Oplysninger og lagttagelser og skrevne med en mærkelig klassisk Klarhed. Mange Nordboer ere ham ogsaa taknemlige for gæstfri Modtagelse i hans Hjem.

Sit nøje Kendskab til de nordiske Folk og sin Kærlighed til dem lagde Maurer endvidere for Dagen i de talrige Anmeldelser af nordiske Bøger, som han skrev i de tyske Tidsskrifter; altid satte han sig samvittighedsfuldt ind i det anmeldte Skrift, altid pegede han paa Sagens Kærne og bragte sine værdifulde Vink og Oplysninger eller endog en ny selvstændig Opfattelse.

Hvad der udmærkede Maurers videnskabelige Arbejder, var den grund sikre Viden, hvorpaa de byggede; han besad ypperlige Kundskaber i de gamle nordiske Sprog og det nøjeste Kendskab til alt Haandskriftmateriale. Ved sit Skarpsind opdagede han Uoverensstemmelser eller Modsigelser i Kilderne og lærte derved Kildens Art og Tilblivelsesmaade at kende, hans juridiske Sans ledede ham til den rette Tolkning af Lovordene og til at se Lovreglen i alle dens Forbindelser og Forudsætninger. Han var dernæst en omskuende Betragter af Retten i alle Lande, og selv om han kun i enkelte tidligere Arbejder gik udenfor det nordiske Omraade — hans *Erörter-*

ungen über angelsächsische Rechtsverhältnisse have dog været betydningsfulde for Studiet af den angelsachsiske Ret — tog han altid rigeligt Hensyn til Udviklingen andensteds.

Blandt hans talrige retshistoriske Arbejder kan nævnes: *Das Alter des Gesetzsprecher-Amtes in Norwegen, Studien über das sogenannte Christenrecht König Sverrirs, Das älteste Hofrecht des Nordens*. Ogsaa paa Mythologiens og Sagnetenes Omraade har han været en flittig Samler og Forsker (*Isländische Volkssagen der Gegenwart*, 1860; *Über die Entstehung der altnordischen Götter- und Heldensage*, 1879).

Da Maurer i 1888 afsluttede sin Universitetsvirksomhed, sendte danske Videnskabsmænd ham en Adresse og Regeringen tildelte ham Kommandørkorset af 1ste Grad. Paa hans 70 Aars Fødselsdag overrakte der ham af en Del af hans Elever, hvoriblandt 2 Danske og 3 Islændere, et Festskrift, der indeholdt videnskabelige Afhandlinger af juridisk og historisk Natur.

Joh. Stp.

De af Generalstaben udgivne *Meddelelser fra Krigsarkiverne*, som siden 1880 har bragt mange værdifulde Oplysninger især vedrørende Begyndelsen af det 19. Aarhundrede, er ophørt at udkomme med det nys afsluttede 9de Bind. Dettes sidstes Hefter (3dje og 4de, 1902) indeholder Aktstykker vedrørende Danmarks Deltagelse i Alliancen med Napoleon 1814, som Frederik VI havde tiltraadt efter Freden i Kiel; det til de Allierede sendte Hjelpekorps under Generalløjtnant Kardorff, der hørte til Kronprinsen af Sveriges Hær, kom dog ikke længere end til Belgien.

Af Professor Kr. Erslevs *Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis* er udkommet 3. Bd. 3. Hæfte (1902), omfattende Tiden 1437—1450. Af det betydningsfulde Værk staar nu kun tilbage de udaterede Breve samt et Registerbind.

Professor Harald Hjärne i Upsala, der længe har været sysselsat med Studier over Karl XII's Historie, har for nylig udgivet: *Karl XII, Omstörtningen i Östeuropa 1697—1703* (Stockholm, 1902), et Skrift, der i høj Grad fortjener Opmærksomhed. Forf. er rustet med en sjelden Kendskab til alle Kilderne, særlig ogsaa de polske og russiske, han besidder